

vated in the N part of M. Valančiaus Street. This layer could be connected with the construction of the nearby church.

A 16th–18th-century cultural layer with 'pot-shaped' stove tiles (*Topfkacheln*) with a cruciform mouth (Fig. 2) and hand thrown pottery that is decorated with wavy and straight lines and glazed was discovered in test pit 7 at a depth of 1.4–2.9 m below the street's current surface. A fragment of a log structure: a wall made of 4–5 cm thick and 11–15 cm wide squared timbers, was recorded in test pit 14 at a depth of 1.65 m below the street's current surface at the intersection of Birutės and M. Valančiaus Streets.

A total of 414 16th–19th-century finds were discovered, the bulk of them 'pot-shaped' stove tile (*Topfkacheln*) fragments (342 sherds) (Fig. 2), household pottery (44 sherds), metal artefacts (15 artefacts), glass (8 shards), and 3 panel stove tile (*Blattkacheln*) fragments.

VEISIEJAI

Birutė Lisauskaitė

Tyrimai Veisiejų miestelyje

2012 m. lapkričio mėnesio pabaigoje vykdyti archeologiniai tyrimai Veisiejų (Lazdijų r.) dvaro sodybos (UK 270) ir Veisiejų miesto istorinės dalies (UK 17121) teritorijoje, vykdamant „Santarvės aikštės, gatvių rekonstrukcijos ir automobilių aikštelės statybos“ bei „Veisiejų kultūros namų pastato rekonstrukcijos S. Dariaus ir S. Girėno g. 33“ ir telekomunikacijų linijų įrengimo vaizdo kameroms Vytauto ir J. Neimonto gatvių kampe bei Veisiejų dvaro sodybos parko P dalyje, šalia naujai statomos

estrados, projektus. Veisiejų kultūros namų priestato S. Dariaus ir S. Girėno g. 33 vietoje buvo iširtos 5 perkasos, kurių bendras plotas 220 m², telekomunikacinių įrenginių vietose iškasti 1x1 m dydžio 7 šurfai, iširti 7 m², žvalgymai vykdyti telekomunikacinių ryšių ir pėsčiųjų takų rekonstrukcijos darbų metu 13260,98 m² plote.

Duomenys apie Veisiejų miestelį yra iš XVI a., kai 1525 m. Žygimantas Senasis patvirtino privilegijas Veisiejų smuklėms ir turgui, o 1526 m. bažnyčia statyti. Prekybos privilegija ir bažnyčia sudarė prielaidas formuoti miesteliui. Per pusiasalį ėjo pagrindinis kelias iš Merkinės Seinų link. Gyvenamosios sodybos greičiausiai buvo išdėstytos šalia jo, kas sudarė galimybę atsirasti linijiniam miestelio planui. 1559 m. Veisiejų dvaro žemės buvo išmatuotos valakais. Tikėtina, kad tada susiformavo miestelio centrinės dalies planas su stačiakampe aikšte. Matuojant valakus dvaro žemėse, miestelis išplėstas į V nuo įsikūrusios gyvenvietės. Prisiderinant prie jau esančio pagrindinio kelio buvo suplanuota aikštė ir iš jos kampų išeinančios 6 gatvės.

Atlikus architektūrinius ir urbanistinius tyrimus buvo nustatyta, kad tada tankiausiai buvo gyvenama į š pusę nuo bažnyčios. 1762 m. nugriautos bažnyčios vietoje, priešais dvaro sodybos rūmus (1 pav.) buvo pradėta statyti mūrinė bažnyčia. 1924 m. sudegė beveik visas Veisiejų miestelio centras, t. y. apie apie 150 namų, vaistinė, paštas, klebono sodyba. Išliko tik Seinų gatvė, buvusi kitapus bažnyčios. Po gaisro už bažnyčios 1925 m. iškilo mūrinė klebonija, 1927 m. atstatyta sinagoga, pertvarkyta dabartinė Santarvės aikštė. Miestelio aikštė buvo negrįsta.

Archeologinių žvalgomųjų tyrimų metu J. Neimonto ir Vytauto gatvėse įrengiamos tele-

1 pav. XVIII a. vidurio Veisiejų miestelio centro retrospekcinė schema (Miškinis A., Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės. Užnemunės miestai ir miesteliai, V, 1999, p. 244)

Fig. 1. A retrospective plan of the centre of the mid-18th-century town of Veisiejai

kominikacinės trasos vietoje archeologiniu požiūriu vertingo sluoksnio nerasta. Tačiau tyrimų metu fiksuoti XX a. J. Neimonto gatvės užstatymo fragmentai bei Vytauto gatvės trasos įrengimo etapai. Santarvės aikštės teritorijoje, kurią riboja S. Dariaus ir S. Girėno bei Santarvės gat-

vių pėsčiųjų takai, jų rekonstravimo darbų metu žemės darbai vykdyti buvusių supylimų lygyje. Papildoma ryšių tinklų linijos trasa pėsčiųjų takų vietoje buvo kasama šalia esamos. Žemės darbų metu kultūrinio sluoksnio ar pavienių radinių nerasta. Santarvės aikštės teritorijoje galėjo būti susiformavęs dvaro sodybos parko kultūrinis sluoksnis, nes ši teritorija buvo tvarkoma kaip sodybos parteris, jungęs dvaro rūmus su bažnyčia. To laikotarpio buvęs žemės paviršiaus horizontas sunaikintas po dvaro parceliacijos po 1928 m., kai teritorijos ŠR dalį imta naudoti turgums ir aikštės viduryje bei PV pusėje leista statyti sodybas, o tarybiniu laikotarpiu buvo įrengtas skveras.

Veisiejų kultūros namų priestato vietoje detaliųjų tyrimų metu (2 pav.) rastas XVII a. vidurio – XIX a. kultūrinis sluoksnis. Spėjama, kad ankstyviausias užstatymas teritorijoje atsirado valdant Masalskiams, po XVII a. vidurio karų su Rusija ir Švedija. Šiam laikotarpiui pri-

2 pav. Perkasos I–V su pastatų 1, 3 liekanomis.
B. Lisauskaitės nuotr.

Fig. 2. Trenches I–V with the remains of buildings 1 and 3

skiriami fragmentai pastatų 2 ir 3, rasti perkasoje I ir III. Gali būti, kad tada tai buvę mediniai gyvenamosios paskirties pastatai, vėliau sudegę. Jų išmatavimai 2012 m. tyrimų metu nenustatyti, tačiau žinoma, kad pastatas 2 buvęs orientuotas kampais į pasaulio šalis. Be to, pastatai buvo dengti plokščiosiomis čerpėmis. Kultūriname sluoksnyje buvo rasti tik pavieniai XVII a. II pusės ir XVIII a. radiniai. Tai rodytų, kad pastatai buvo mažai naudojami. Jų vietoje greičiausiai XVIII a. pabaigoje ar XIX a. buvo pastatytas ūkinės paskirties pastatas, kurio liekanos rastos perkasoje I ir III. Gali būti, kad jis buvo skirtas laikyti gyvuliams, nes rastos kuolų liekanos, kurias galima būtų sieti su gardų konstrukcijomis. Be to, rastas didelis kiekis įvairių vinių, keli uknoliai, arklio pasaga ir kt. Panašu, kad būtent šis pastatas yra pažymėtas ir 1923 m. dvaro parceliacijos plane. XIX a. datuojamas akmeninio grindinio fragmentas rastas perkasoje III. Tačiau sunku pasakyti, ar jis buvo vienalaikis su pastatu 1.

The excavation in Veisiejai

In 2012, an excavation was conducted on the grounds of the Veisiejai Manor complex and the historic part of Veisiejai (Lazdijai District, S Lithuania). Five trenches (a total of 220 m²) were excavated at the site of the addition to the Veisiejai Cultural House at S. Dariaus ir S. Girėno St. 33, seven 1 x 1 m test pits (a total of 7 m²) were excavated at telecommunications equipment sites, and 13260.98 m² was surveyed during the reconstruction of the telecommunications lines and foot paths.

The data about Veisiejai is from the 16th century (Fig. 1). A mid-17th–19th-century cultural layer was discovered at the site of the Veisiejai Cultural House addition. It is conjec-

tured that the earliest development in the territory occurred under the Masalskis family after the mid-17th-century Russo-Swedish War. Fragments of buildings 2 and 3 were assigned to this period (Fig. 2). It is possible that these were wooden residential homes that were covered with flat roof tiles and later burnt down. Only isolated finds from the second half of the 17th and 18th centuries were discovered in the cultural layer. A utility building was erected at their site in the late 18th or 19th century.

VELIUONA

Algirdas Juknevičius

Gedimino gatvės 17 sklypo rytinė dalis

2012 m. Veliuonoje (Jurbarko r.) tyrinėta sklypo Gedimino g. 17 R dalyje – būsimos vandentiekio įvado vieta. Įvadą numatyta tiesti nuo rekonstruoto medinio namo, stovinčio sklypo Š dalyje, iki būsimos vandentiekio šulinio sklypo P dalyje. Įvado ilgis – 10,5 m, plotis – 1 m, gylis 1,4–1,8 m. Jo vietoje buvo iškastos dvi stačiakampės 3x2 m dydžio perkastos. Perkasa 1 iškasta 1 m atstumu nuo medinio namo P pamato, perkasa 2 – 8 m atstumu nuo pamato. Abi perkastos iškastos lygiagrečiai, 4 m atstumu viena nuo kitos (1 pav.). Iš viso ištirtas 12 m² plotas, atkastas 20–64 cm storio XIX a. pabai-gos – XX a. vidurio kultūrinis sluoksnis ir 0,98–1,96 m storio šaltinių, polaidžių bei Nemuno potvynių sąnašos. Dar vieną 3x2 m dydžio perkasą 3 buvo numatyta iškasti tarp abiejų perkasų. Jos vietoje atkastas sklypo detaliame plane ir įvado projekte nepažymėtas 1,1 m skersmens